

УДК 004.921

ПРОГРАМНА РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ МОДЕЛЕЙ ЕПІДЕМІЇ ТА КЛІТИННОГО АВТОМАТА ДЛЯ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Т.В. Селівьорстова, А.А. Сазоновський, В.С. Жучков
(Україна, Дніпро, Національна металургійна академія України)

Постановка проблеми. Вивчення мереж поширення інформації є перспективним науковим напрямком. В економічному аспекті це цікаво маркетологам і бізнес-аналітикам. Інструменти аналізу дозволяють оцінити індивідуальні та групові переваги клієнтів, виявити тренди інтересів і надалі вирішувати важливі стратегічні завдання фірми.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Існує два типи моделей для моделювання процесу поширення інформації: моделі епідемії і моделі клітинного автомата. Моделі епідемії були сформульовані ще в 1921 р. а в 1965 році була сформульована модель Далє-Кендалла для опису поширення чуток. Даний клас моделей до сих пір застосовується при моделюванні процесу поширення інформації. Тому данні моделі не втрачають актуальність і їхня реалізація має методичну цінність.

Постановка завдання. Мета роботи полягає у програмній реалізації та дослідженні моделей епідемії та клітинного автомата для моделювання процесу поширення інформації.

Матеріали дослідження. Процес поширення інформації можна порівняти з епідемією. У зв'язку з відсутністю відстані між агентами, швидкості поширення інформації дуже високі (за умови, що інформація нова і викликає інтерес), поширення починається з малих груп і переходить на все більші групи, поки не досягне піку і не піде на спад. Але моделі епідемії мають недоліком: вони відображають кількісне поширення інформації і не дозволяють отримати уявлення про канали розповсюдження.

Щоб більш точно відобразити реальний процес, була розглянута модель клітинного автомата. Клітинний автомат – це дискретна динамічна система, що включає однорідні клітини, з'єднані одна з одною. Інформаційне поле являє собою сітку довільної розмірності, кожна клітина якої в кожен момент часу може приймати одне значення із кінцевої множини станів, при цьому визначено правило переходу клітин з одного стану в інший. Автомат приймає рішення про прийняття новини, орієнтуючись на думку найближчих сусідів: якщо серед сусідів m підтримали інновацію і p – ймовірність прийняття новини (генерується в ході роботи моделі), тоді якщо $pm > R$, де R – фіксоване порогове значення, клітина приймає інновацію. Правила поширення новини: (1) спочатку кожна клітина зафарбована білим кольором, крім однієї чорної клітини (яка отримала новину); (2) біла клітина може змінити колір на чорний або залишитися білою (це означає прийняла новину чи залишилася в невіданні); (3) біла клітка змінює свій колір, якщо умова (1) виконується в моделі поширення

дифузії (m – число чорних клітин, якщо $m < 3$, то p збільшується в 1,5 рази); (4) якщо осередок чорний і все осередки навколо тільки чорні або сірі, він змінює свій колір на сірий (новина застаріває); (5) якщо осередок сірий і осередки навколо тільки чорні або сірі, то він змінює свій колір на білий (інформація забута). Таке визначення не суперечить інформаційній мережі. Виходячи з цього можна вважати, що модель придатна для побудови соціального графа і моделювання соціальних процесів.

Висновки. В роботі проведено програмну реалізацію та дослідження моделей епідемії та клітинного автомата для моделювання процесу поширення інформації. Визначені переваги та недоліки обраних підходів.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ:

1. Емельянов В.В., Курейчик В.В., Курейчик В.М. Теория и практика эволюционного моделирования. М.: Физматлит, 2003. 432 с.
2. Робертс Ф.С. Дискретные математические модели с приложениями к социальным, биологическим и экологическим задачам. М.: Наука, 1986.

УДК 004.942

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПРОГРАМНА РЕАЛІЗАЦІЯ ЕВОЛЮЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Т.В. Селівьорстова, Р.О. Хобот

(Україна, Дніпро, Національна металургійна академія України)

Постановка проблеми. У сучасному економічному просторі чітко виражений міждисциплінарний аспект досліджень. В останні десятиліття економісти активно використовують методи і підходи, розроблені в інших науках. Математика, статистика, психологія, політологія, філософія, юриспруденція, соціологія, об'єднані в єдиний комплекс, і в цій множині економіка виконує функцію інтегратора. Наприклад, одним із напрямів, що бурхливо розвивається, є еконофізика, яка використовує інструменти теоретичної фізики для вирішення економічних завдань. Перші роботи з економічної фізики з'явилися ще на початку XX століття, коли економісти почали застосовувати рівняння статистичної фізики для аналізу динаміки фінансових ринків, а також процесів, що відбуваються в суспільстві.

Аналіз останніх публікацій та досліджень.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження та програмна реалізація еволюційних процесів на прикладі економічної стратегічної гри «El Farol bar problem».

Матеріали дослідження. Еволюційна теорія ігор з'явилася як додаток математичної теорії ігор, яка не враховувала зміни в поведінці членів суспільства і не розглядала повторювані гри. Тому на допомогу економістам з еволюційної біології прийшла еволюційна теорія ігор, переваги якої пояснюються трьома фактами: